

de Zandloper

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING OUD-EDE

19e jaargang

nr. 3

september 1991

*foto:
T. Andeweg*

Het was een alleraardigste happening, de openstelling destijds van de tentoonstelling "Môj je kieke ... opnieuw bekeken" in het Historisch Museum Ede. Mevrouw Geertje Scholtus-Pijpers, naar kleding aangepast aan dit moment, had veel werk gemaakt van het "openingsverhaal". Met haar gezellige betoog leek het alsof ze de talrijke aanwezigen wilde begeleiden langs de fototableaus. In deze Zandloper is te lezen dat de expositie enige tijd verlengd is. Dus

m. meeuwissen

Bedrijf: Frankeneng 102
Postadres: Amsterdamseweg 66
6712 GK Ede
08380 - 35050

meeuwissen
voor versheid, kwaliteit en service

CHOCOLATERIE

≡ **Le Bâton** ≡
Superieur

HOF VAN GELDERLAND EDE

G.C. Meeuwissen-de Wilde

de lekkerste winkel van Ede

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken
Draadmateriaal
Gereedschap
Verf
IJzerwaren

* Bezorgen
gratis

Hout Board Triplex
Wandplaten Schroten
Wandweefsel

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. 08380 - 11680

* *Wij geven u een deskundig advies*

de Zandloper

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING OUD-EDE

19e jaargang

nr. 3

september 1991

Aan de leden

In deze editie van ons orgaan besteden we uiteraard aandacht aan het heengaan van ons medebestuurslid J. van Zoelen.

Zowel schriftelijk als mondeling hebben we gereageerd op de gemeentelijke nota Kunst en Cultuur. Over het algemeen kunnen we volledig instemmen met wat we zouden willen noemen de bevlogen visie van het gemeentebestuur. Een van de redacteuren van De Zandloper had over de nota een gesprek met de betrokken wethouder.

Intussen hebben we van de gemeentelijke overheid toestemming gekregen tot het eind van dit jaar (op tijdelijke basis derhalve) bepaalde maatregelen te treffen om de knelpunten als gevolg van personeelsgebrek op te lossen. We zijn daar bijzonder erkentelijk voor.

We hopen dat ook deze uitgave van De Zandloper met veel aandacht zal worden gelezen. Voor op- en aanmerkingen over de inhoud van het blad en voor bijdragen uit de ledenkring houdt de redactie zich als steeds aanbevolen.

Het Bestuur.

- * Het dagelijks bestuur van de Vereniging Oud-Ede wordt gevormd door de heer F. van Beek, voorzitter, mevrouw H.A. Blaauw-De Wit, secretaris (Beatrixlaan 14, 6713 PS Ede, tel. 08380-11584) en de heer J.M. v.d. Berg, penningmeester. De contributie bedraagt f 20,— per jaar, te storten op giro 353.42.68 van penningmeester Vereniging Oud-Ede te Ede.
- * Het Historisch Museum Ede, Museumplein 7 te Ede (tel. 08380-19554) is open 's middags van twee tot vijf uur (op zondag tot vier uur), doch op maandagen is het gesloten.
- * De redactie van De Zandloper bestaat uit de heren S.J. Ouwendijk, J.W. Top, Auke Cloo (eindredacteur) en G.W. Onderstal. Kopij te zenden aan het secretariaat van Oud Ede (zie hierboven).
Productie: Drukkerij Frouws te Ede.

In memoriam Jan van Zoelen

Het bestuur van de Vereniging Oud Ede heeft met verslagenheid kennis genomen van het bericht dat het bestuurslid Jan van Zoelen op 17 juli is overleden. Hij was al enige tijd ziek, maar dat verhinderde hem niet tot het laatst de bestuursvergaderingen bij te wonen. En ook tot het laatst gaf hij blijk van zijn grote interesse voor het werk van de vereniging en in het bijzonder voor alle ontwikkelingen met betrekking tot het museum. In 1987 trad hij toe tot ons bestuur en vrijwel altijd was zijn plaats aan de bestuurstafel bezet. Zijn bijdragen aan de discussie waren weloverwogen, nuchter en zakelijk. Op het persoonlijke vlak was Jan van Zoelen een eerlijk, opgewekt en meelevend mens. Het bestuur zal de komende tijd zijn inbreng en zijn hartelijke vriendschap node missen.

Museumberichten

Verlenging

De belangstelling voor de expositie "Môj je kieke" in het Historisch Museum Ede is zodanig dat besloten is tot verlenging van deze aardige fototentoonstelling tot 16 september. Degenen die de oude en nieuwe Edese afbeeldingen niet hebben gezien hebben dus nog een kans.

Groepsbezoek

Er is een gestadigde toeneming van het groepsbezoek aan ons museum, ook van oudere en gehandicapte mensen. De lift en ook het invalidentoilet bewijzen goede diensten. Afspraken voor groepsbezoek kunnen via tel. 08380 - 19554 worden gemaakt.

Monumentendag

Op 14 september, de landelijke Monumentendag, is ons museum voor een ieder gratis toegankelijk. Bovendien vormt het Historisch Museum Ede die dag het startpunt van de fiets- en wandeltocht langs monumenten in deze gemeente. De burgemeester geeft 's morgens het startsein. Aardig is verder dat die zaterdag een stoomtreintje tussen Ede en Amersfoort rijdt. Nadere bijzonderheden geven de persorganen.

Geschenk

Waarom zo lang piekeren over een origineel verjaars- of jubileumcadeau? U kunt het lidmaatschap voor een jaar van de Vereniging Oud Ede (met inbegrip van vrije toegang tot het Historisch Museum Ede) schenken. Waarom niet eigenlijk?

Werkgroep aan het werk

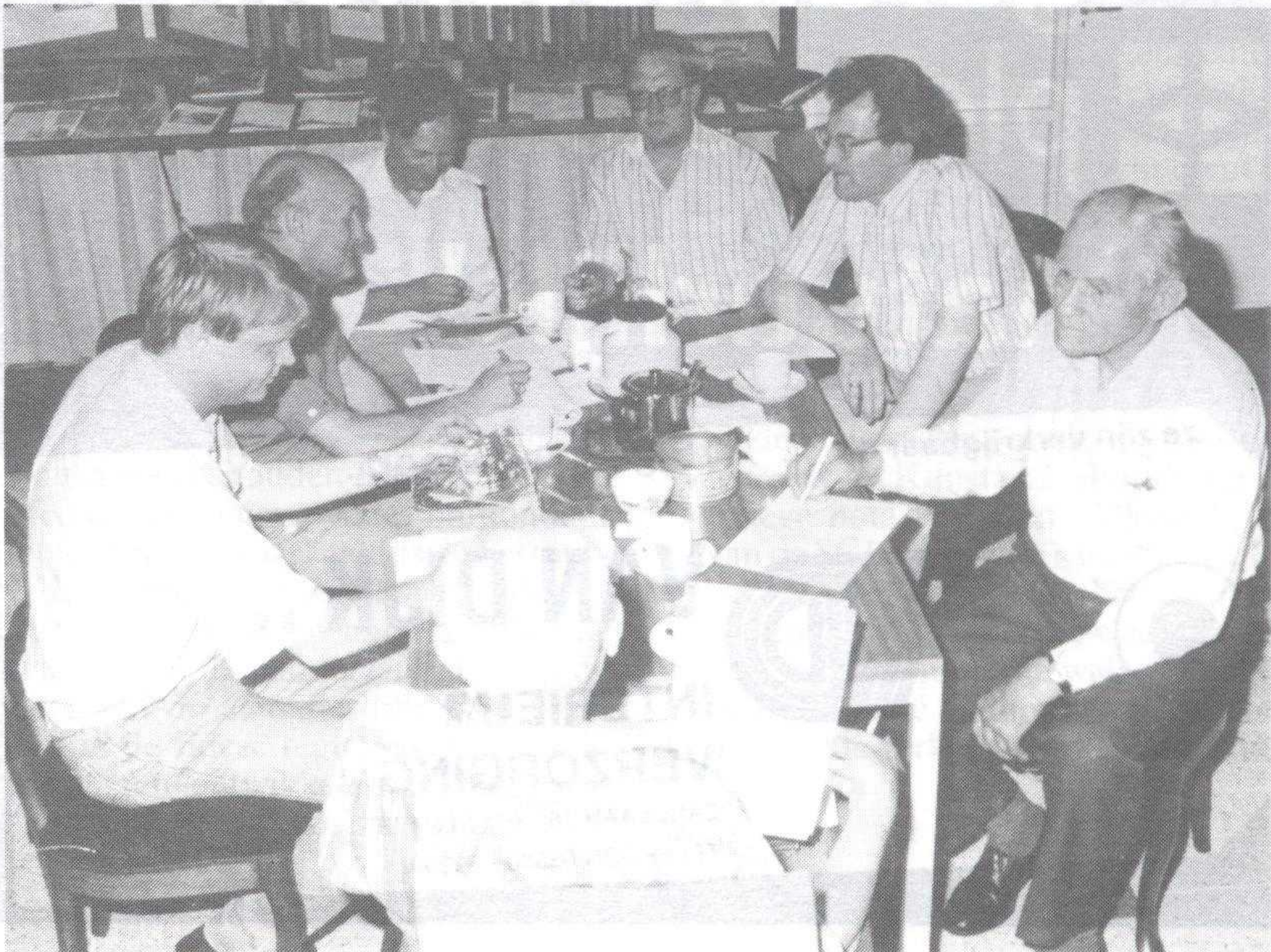
Bekend mag worden verondersteld dat de werkgroep Geschiedenis Ede systematisch de ontwikkeling van de gemeente sedert het begin van deze eeuw in kaart wil brengen. De werkgroep is onder auspiciën van de Vereniging Oud Ede tot stand gekomen en bestaat op dit moment uit zeven leden. Voorzitter is de heer G.W. Onderstal, een der initiatiefnemers. Verder bestaat de groep uit de heren P. Hoekstra, J. Mekel, J. Nijdam, E. Somer, C. Verhoef en J. Zweep. De heren doen hun werk vanuit hun grote historische belangstelling, in het bijzonder voor de geschiedenis van Ede.

De activiteiten omvatten in de eerste plaats onderzoek van de archieven van verenigingen, bedrijven, kerken, maatschappelijke instellingen en van de gemeente. Daarnaast trachten de werkgroepleden informatie te vergaren door personen te interviewen die bij bepaalde maatschappelijke gebeurtenissen en activiteiten een belangrijke

rol hebben gespeeld. Uiteraard dienen ook reeds verschenen incidentele publikaties als informatiebron.

Binnen de groep is een taakverdeling gemaakt, waarbij een of twee leden een onderdeel van het maatschappelijk leven voor hun rekening nemen. De volgende onderwerpen zijn nu in onderzoek: onderwijs, openbaar vervoer, ruimtelijke ordening, sport, politieke partijen.

De werkgroep Geschiedenis Ede komt eens per maand bij elkaar om bereikte resultaten te bespreken en nieuwe afspraken te maken. Deze bijeenkomsten verlopen altijd zeer geanimeerd. Dit blijkt ook uit bijgaande – door de heer T. Andeweg vervaardigde – foto van de werkgroep. Hierop staat ook nog de heer P. Brons die zijn lidmaatschap inmiddels heeft beëindigd. Er is dus een plaats vrij. Wie heeft zin om mee te doen? Een telefoontje aan de heer Onderstal (08380-13560) is welkom.

hartveroverend

Uw hele nieuwe garderobe samenstellen in één zaak. Omdat alles er is en... alles perfekt is!

VAN DE WEEERD
LADY

grotestraat - ede

gordijnstoffen?

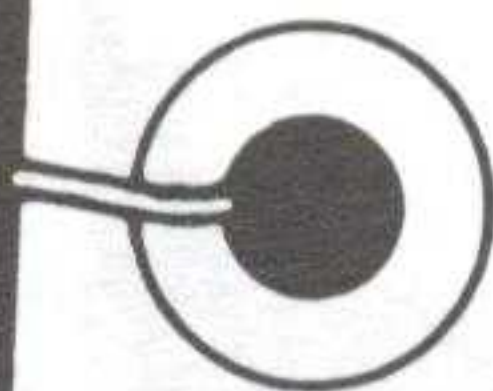

ploegstoffen

natuurlijk!

ze zijn verkrijgbaar bij

Eigen showroom.

VAN DIJK B.V.

**INTERIEUR
VERZORGING**

ZANDLAAN 16 · 6717 LP EDE

TELEFOON 08380 · 32359

Een nieuw beleid – een nieuw geluid

In zijn ruime werkkamer in het Edese raadhuis had ik voor De Zandloper een geanimeerd gesprek met wethouder G. van Soest die welzijn en educatie in zijn portefeuille heeft. Onderwerp van het interview was het toekomstig beleid van het gemeentebestuur met betrekking tot de musea in onze gemeente, een beleid zoals het is neergelegd in de conceptnota Kunst en Cultuur. In de vorige editie van ons blad stond al een overzicht van de voornaamste punten van genoemde nota, voorzover althans van belang voor het Historisch Museum Ede.

Wethouder Van Soest zette uiteen dat voor de basis van de beleidskeuze een tweetal definities van het begrip cultuur centraal stonden. De eerste is de omschrijving van prof. P.J. Bouman: Cultuur is de levensstijl van een samenleving. Dit houdt volgens de wethouder in dat wij de cultuur moeten respecteren juist omdat het een uiting van onze levensstijl is en dat we ook de consequenties daarvan willen dragen. De tweede definitie luidt: Cultuur slaat op al die menselijke activiteiten die specifiek gericht zijn op het scheppen, het uitdrukken of het bewaren van waarden. Dit geeft in de optiek van de heer Van Soest aan dat we dienen na te gaan welke culturele waarden er in onze samenleving zijn en welke nog in ontwikkeling moeten worden gebracht. De genoemde elkaar aanvullende uitgangspunten hebben dus een duidelijke samenhang met de gemeentelijke visie op het museumbeleid.

Wethouder Van Soest haakte even in op de actualiteit. In Lunteren was hem in kritische zin voorgehouden dat hij die plaats een eigen museum wilde onthouden. "Niets is minder waar", aldus de bestuurder, "Lunteren is een zelfstandig cultuurgebied en dat moet zo blijven". Met de cultuurnota in de hand gaat het erom de wortels van de afzonderlijke cultuurgebieden in de Edese regio te erkennen en deze samen te ontwikkelen, met inbegrip van een "uniebeleid" voor de gehele regio.

Het geheel is immers meer dan de som der delen. Wanneer de aparte afdelingen in onderlinge naijver opereren, wordt één plus één anderhalf. En de wethouder wil naar het meer logische één plus één is twee. Daar wil de wethouder op uit zien te komen door realisering van een tweetal punten, genoemd in paragraaf 2.2.17 van de nota. Het eerste punt (b) houdt in een (her)bezinning van de Edese musea op hun beleid en een onderlinge afstemming. Het tweede punt (d) behelst een centrale vestiging van een geïntegreerd historisch museum voor de gehele gemeente, mede op basis van de diverse plaatselijke collecties. Hierover wil de heer Van Soest het volgend jaar met de museumbesturen om de tafel gaan zitten.

Gevraagd naar het waarom van een ander beleidspunt in de nota (e), met name de gemeentelijke voorkeur voor een juridische splitsing tussen de Vereniging Oud Ede en het Historisch Museum Ede, gaf de wethouder als zijn mening dat dit past in het streven naar professionalisering van met name ons museum. Dit geldt tevens voor het bezoldigen van een leidinggevende functionaris (punt f). Gelet op de beperkte middelen van de gemeente dient tegenover de eis van professionalisering een ruim (er) gebruik van vrijwillige krachten te staan. In dit licht dient punt j van de nota ("Het bevorderen van scholing en deskundigheid in het kader van het vrijwilligersbeleid") te worden gezien. Een kwestie van educatie dus. Een conclusie waarmee het onderhoud met wethouder Van Soest werd afgesloten.

Tijdens de raadsvergadering van 4 juli is het concept Kunst en Cultuur tot een definitieve nota verheven. Alleen de fractie van de SGP verlangde aantekening te hebben tegengesteld. De besturen van de musea in deze gemeente wachten met een zekere spanning af welke initiatieven thans door de wethouder en zijn ambtelijke medewerkers worden ontwikkeld.

G.W.O.

Trapakkers op de film

Leden van de ESVA (Edese Smalfilm- en Video-amateurs) zijn de hele zomer in de weer geweest om de werkzaamheden op de Trapakkers voor het nageslacht vast te leggen. De op verzoek van de Vereniging Oud Ede te vervaardigen videofilm zal het gebruik van oude landbouwwerktuigen tonen. Te zijner tijd komt de film voor permanente vertoning beschikbaar in het Historisch Museum Ede. Bijgaande opname van de heer R.E.Ĵ. Blaauw is gemaakt op het aardappelveld waar de oogst van de Ottenaar (soortnaam) in volle gang was en het werk even werd onderbroken voor een drankje. Ook op de Trapakkers, dat goed bewaarde landbouwperceel dat aan de achterzijde van het raadhuis trapsgewijs naar boven voert – vandaar de naam – kan de boog niet altijd gespannen zijn. Heren vrijwilligers, proost! Met u zijn we benieuwd naar de ESVA-productie.

**HET IS GOED WERK MORGEN EN HEDEN:
VEEL LEDEN WERVEN VOOR OUD EDE.**

Ambtsjubileum Van Borssele

Aan zijn verhaal over het ambtsjubileum in 1885 van burgemeester Van Borssele (zie vorige Zandloper) voegde de heer J.J. Boeve later toe, dat niet alleen in Ede maar ook in de andere dorpen enthousiast werd gefeest. In Bennekom bijvoorbeeld werd druk gevlagd en er waren twee erebogen opgericht. De burgemeester en zijn echtgenote arriveerden er in een open rijtuig. Geestdriftige Bennekommers lieten het voertuig halt houden, spanden de paarden uit en trokken zelf de wagen naar het hotel Neder Veluwe. Scholieren zongen toepasselijke liederen en strooiden met bloemen. Baron van Wassenaer sprak de jubilaris toe.

In Lunteren organiseerden onderwijzers mastklim- en andere wedstrijden. In Gelders Veenendaal (tot ultimo 1959 deel van de gemeente Ede) was voor de school een ereboog gebouwd. De onderwijzer P. van Wijhe had de schoolborden versierd. Namens de burgemeester deelden de heren M. van Ede en C. van Doorn spek en brood (kleinrog) uit. Voor de jeugd van Otterlo en Harskamp waren ook spelen georganiseerd.

Ruim 1700 kinderen van alle scholen in de gemeente werden getraceerd op chocolade en krentebroodjes. Veel armen ontvingen spek en erwten. Het muziekkorps van de Erewacht concerteerde onder leiding van de heer De Neut in de tuin van hotel De Posthoorn te Ede. Ook speelde er het muziekkorps van de Arnhemse Schutterij onder directie van de heer Kwast. Al met al een dag die velen in de gemeente Ede heel lang zou heugen.

Oud-rechterlijk archief

Gemeente-archivaris C.D. Gast van Wageningen bericht ons dat "zijn" archief het Oud-rechterlijk archief van Wageningen in bewaring heeft gekregen na overdracht door het Rijksarchief in Gelderland. Het Oud-rechterlijk archief omvat de periode van 1542 tot 1811 en neemt ongeveer dertig meter planklengte in beslag. Een niet geringe uitbreiding derhalve van het Gemeentearchief Wageningen. Dit is gevestigd in het stadhuis van onze buurgemeente aan de Markt 22, tel. 08370 - 92273. De openingstijden zijn van maandag tot en met woensdag van negen tot twaalf en van een tot vier uur; op donderdag en vrijdag uitsluitend na afspraak.

**eigentijds
in drukwerk**

drukkerij frouws bv

Stationsweg 38 - Postbus 11 - 6710 BA Ede Telefoon 08380 - 14955

**Geen project
of kantoor
is ons te groot!
En geen winkel
te klein!**

Wij zijn gespecialiseerd om projecten-
kantoren en winkels snel en vakkundig
van elke gewenste vloerbedekking en/of
gordijnen te voorzien.
Eigen gordijnen-atelier en meubel-
stoffeerderij.

Eigen showroom.

Ook dit project,
museum Oud Ede, is
verzorgd door:

VD **VAN DIJK** B.V.

**INTERIEUR
VERZORGING**

ZANDLAAN 16 - 6717 LP EDE
TELEFOON 08380 - 32359

DURF IN MANNENMODE

**ZEKER
MET...**

VAN DE WEERD
Grotestraat 32
Ede **MANSHOP**

Mannen durven steeds méér
in mode. Maar mannen
willen vóór alles: zekerheid.
De zekerheid van topkwali-
teit. De zekerheid van een
topmerk, dus.

Voor een internationaal modeprogramma

Een ander museum: „de Koepel“

Volgend jaar zal het een eeuw geleden zijn dat de Lunterse notaris J.H.Th.W. van den Ham het befaamde Buurtbos begon "als een plantsoen, als een wijd uitrankende tak met bladeren, als een Oosters ornament". Vanuit de lucht is overigens die aparte vorm nog steeds te zien. Toen de notaris in 1912 overleed, bleek hij het Buurtbos aan de Lunterse bevolking te hebben vermaakt. Om dit prachtige bezit veilig te stellen werd de stichting Het Lunterse Buurtbos opgericht.

In 1913 is ter nagedachtenis aan notaris Van den Ham op het hoogste punt van de Galgenberg naar ontwerp van W.O.J. Nieuwenkamp een uitzichttoren gebouwd – de Koepel. Het dak was zodanig geconstrueerd dat er later een verdieping op kon komen. Dat werden er zelfs twee, zodat de Koepel een hoogte kreeg van 25 meter. Bij helder weer is het uitzicht vanaf de hoogste verdieping enorm.

Waarom dat verhaal in dit blad? Wel, in de Koepel zijn verschillende museumruimten gekomen. Men ziet er bijvoorbeeld hoe de Veluwe is ontstaan. Het dagelijks leven staat hierbij centraal. Het materiaal is aangevuld met archeologische vondsten, zoals een mammoetkies, een vuursteen bijl, een koperen dolk en een prachtige klokbe-ker.

In 1976 heeft in de Flevopolder een experiment plaatsgevonden om na te gaan hoe men in de prehistorie leefde. Een van de deelnemers aan die "oefening" heeft op de tweede etage van de Koepel een deel van zo'n vroegere woning nagebouwd met authentieke gereedschappen. Tot in details is te zien hoe dit gebeurde en hoe de mensen leefden. Op de derde Koepel-verdieping is ruimte voor wisselexposities, zoals nu over wagenmakersgereedschap.

Jaarlijks vinden – vanaf de Boslaan – zo'n vijf- tot zesduizend mensen de weg naar de Koepel. Ze bekijken er de omgeving van boven af en bezoeken tevens een uiterst interessant museum. Twee attracties bij elkaar. De entree is twee gulden (voor kinderen de helft) en dat is zeker niet veel voor hetgeen er te zien is.

J.T.

Oud-Ede bezocht Dordrecht

Wie op 24 mei heeft deelgenomen aan de excursie naar Dordrecht is zo boordevol indrukken van deze vermaarde stad teruggekomen, dat ik er met dit verslagje moeilijk iets aan kan toevoegen. En wie geen gelegenheid heeft gehad om mee te gaan, kan ik onmogelijk met dit korte stukje deelgenoot maken in wat we allemaal zagen en hoorden. Toch een korte terugblik.

Dordrecht heeft een rijke historie: in de twaalfde eeuw een voorname handelsstad, een bolwerk van Oranje tijdens de strijd tegen de Spaanse overheersing en de stad van de Synode van Dordrecht in 1618 en 1619, waar onder meer werd besloten tot het doen verschijnen van de bekende Statenvertaling van de Bijbel. De "rijke" geschiedenis is nog af te lezen van de oude koopmanshuizen. Het museum Mr. Simon van Gijn is in één van die schitterende patriciershuizen gevestigd.

Onze excursie had meer dan één hoogtepunt. Neem nou die prachtige Grote Kerk. Zelfs de gidsen raken er niet over uitgelegd, hoewel ze dat bijna dagelijks doen.

Het was in elk opzicht een geslaagde dag, waarvoor de dames Jager en Elbertsen terecht lof is toegezwaard.

Mevrouw Mr. W.B.A.C. Jager-Bot liet op de terugtocht weten, dat ze in het vervolg liever als gewoon deelneemster meeding en haar bestuurlijke werk met dit bezoek aan Dordrecht wenste af te sluiten. Een waardige afsluiting in elk geval. Mevrouw Elbertsen-Wiegeraad heeft samen met mevrouw Jager een uitstekend programma weten te organiseren, waarbij eerstgenoemde er reeds blijk van gaf ook best de hoofdrol te kunnen overnemen!

E. Broekhuis

*Ook in Dordrecht
was het:
Môj je kieke*

"De Valk, een heerlijk plekje gronds"

Onder die romantisch aandoende titel heeft de Rabobank in De Valk bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan een zeer geslaagd boekje uitgegeven. De tekst is van W. Vonk, de foto's zijn gemaakt door R. van Amerongen.

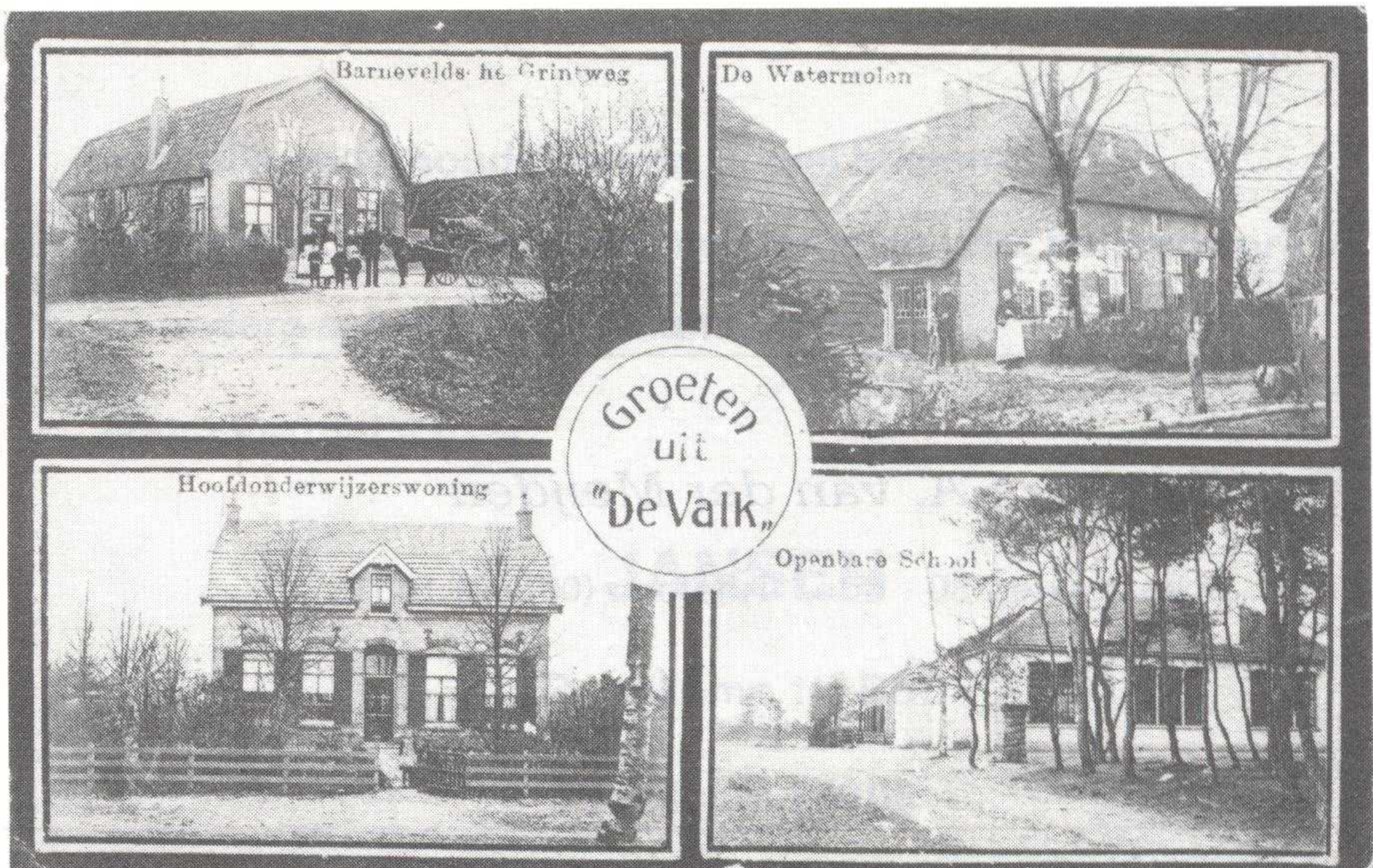
In 1814 beschreef de bekende predikant O.G. Heldring in zijn boek over de Veluwe het eindpunt van een zijner wandelingen als volgt: "Een heerlijk plekje gronds in het midden eener barre woestenij." Dat was De Valk. Hij kwam er om het jaarlijkse honingfeest mee te maken op de boerderij De Kreijenspraak. Op deze boerderij groeide de in Ede bekend geworden Aalbert van Schothorst op. Na 1851 is hij 36 jaar lid van de gemeenteraad geweest, waarvan 28 jaar als wethouder.

Dat De Valk al zeer lang bewoond is, getuigen de talrijke historische vondsten aldaar. Aan de Vijfsprongweg is die historie nog zichtbaar, want daar ligt tussen de Celtic Fields de uit de

derde eeuw voor Christus daterende Germaanse put.

In 1818 telde de buurtschap De Valk 122 inwoners, verdeeld over 23 woningen. Op 19 november 1855 werd er de eerste gemeenteschool in gebruik genomen, aanvankelijk als openbare school doch in 1929 een school voor christelijk onderwijs; deze omschakeling leidde tot het overplaatsen van leerkrachten naar Ede, bijvoorbeeld van de later zo bekende schrijver Jac Gazenbeek. Zo zijn er in het boek meer belangwekkende gegevens vermeld. Zoals over de in 1946 gehouden inzamelingsactie voor een eigen brandweerspuit, de oprichting van de voetbalvereniging Valkse Boys en natuurlijk de totstandkoming in 1916 van de Rabobank. Een kleine bank die in veel dingen groot kan zijn, zoals het uitgeven (voor slechts een tientje per exemplaar) van een in alle opzichten lezenswaardig boekje.

J.T.

Wekelijks hebben wij
voor onze klanten
Een keur aan bloemen
en planten
En voor struiken
en bomen
Kunt u ook gerust
bij ons komen

Kwekerij A. van der Meijden

Schaapsweg 80 - Ede - Telefoon (08380) 15615

GLASSCHADE HERSTELLEN

JANSEN v/h de NOOY bellen

Telefoon: 1 6308

tevens verkoop en plaatsing van alle soorten glas.

SPIEGELS en GESLEPEN GLASPLATEN

ISOLATIEGLAS van THERMOPANE - POLYGLAS

of aluminium voorzetramen.

GLASHERSTEL JANSEN v/h de NOOY

Bettekamp 13 Ede - Telefoon: 1 6308

SCHILDERSBEDRIJF de NOOY

voor alle onderhoudswerken, zowel binnen- als
buitenwerk, sauswerk, sierpleister, sigmulto, behangwerk
en andere schilderswerkzaamheden.

Voor informatie naar:

JANSEN

Bettekamp 13 EDE

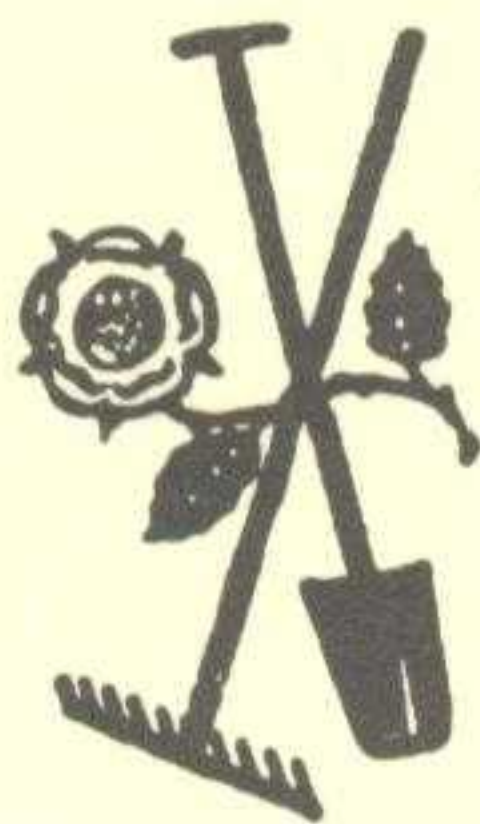
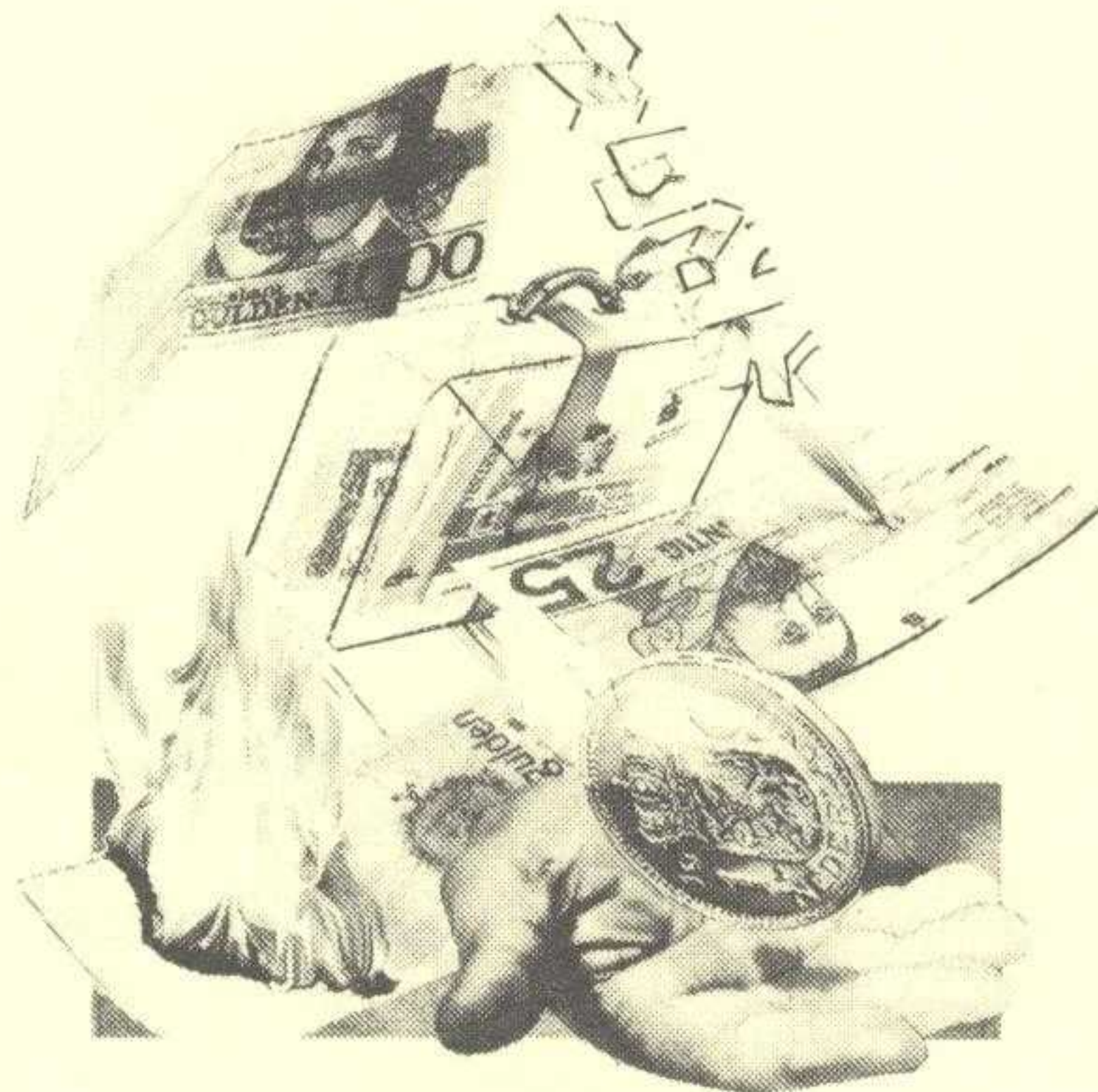
Telefoon: 1 6308

Bankieren op z'n best bij een all-round bank: de Gelders-Utrechtse Spaarbank

De Gelders-Utrechtse Spaarbank is een regionaal opererende bank waar u voor alle bankzaken terecht kunt. Als particulier maar ook als zakenman. Tegen uiterst concurrerende voorwaarden. En met een zeer snelle service.

gelders-utrechtse
spaarbank

Voor al uw bankzaken
Gelders-Utrechtse Spaarbank

sinds 1939

A. J. Houtman

Tuinplanten

Bielzen

Tegels

Graszoden

Grond

Hout - enz.

Kalverkampweg 3
6718 WJ Ede
Tel: 13835

**OOK TUINAANLEG
EN RENOVATIE**
